

POSTANOWIENIE

20 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Widło

na posiedzeniu niejawnym 20 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J.Ś.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 9 maja 2022 r., I ACa 315/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanej Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz powoda J.Ś. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego postanowienia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwana Bank spółka akcyjna w W. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 9 maja 2022 r., w sprawie z powództwa J.Ś., o ustalenie i zapłatę zaskarżając ten wyrok w części, wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne: dotyczące tego czy w przypadku, gdy konsument posiada ponadprzeciętną wiedzę w zakresie

mechanizmów związanych z udzielaniem kredytów indeksowanych, wyższe wykształcenie, a dodatkowo udzielono mu informacji o ryzyku kursowym (...) to można uznać, że postanowienia umowy dotyczące indeksacji nie mają charakteru nieuczciwego i nie stanowią postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Skarżący także wskazał zagadnienie czy postanowienia waloryzacyjne umowy kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, (...), naruszają art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. 2020, poz. 288) w zw. z art. 353¹ k.c. Skarżący wskazał także na zagadnienie czy postanowienia waloryzacyjne umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego), określające wysokość kwoty kredytu poprzez odesłanie do Tabeli Kursów Walut Obcych banku-kredytodawcy, bez określenia w treści umowy szczegółowych zasad obliczania tych kursów, wykraczają poza granice swobody z art. 353¹ k.c.?. Skarżący wskazał także na zagadnienie dotyczące kwestii możliwości wyłączenia kontroli abuzywności postanowień umowy odsyłających do tabel kursowych banków z uwagi na fakt, że publikowanie kursów walutowych przez banki oparte jest na ustawowej podstawie prawnej, (art. 111 ust. 1 pkt. 4 pr.bank.), problematyki istnienia interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c., w ustaleniu nieważności umowy kredytu. Wskazane zagadnienia dotyczyły też problematyki realizacji obowiązku informacyjnego i pouczenia przez sąd konsumenta w odniesieniu do skutków abuzywności klauzul umownych, realizacji obowiązku informacyjnego przez bank wobec konsumenta i jego skutków, przesłanek ustalenia upadku umowy, kwestii fragmentacji poszczególnych klauzul umownych uznanych za niedozwolone i chwili miarodajnej dla oceny abuzywności klauzul.

Skarżący wskazał także, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów dotyczących wskazanych wyżej zagadnień prawnych.

Powód wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należy zauważyć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas

w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z okonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne i wskazanie potrzeby wykładni przepisów prawa nie czynią zadość tym wymaganiom – bowiem nie stanowią zagadnień nowych, czy też nie rozstrzygniętych w orzecznictwie. Wskazane w skardze zagadnienia prawne i wykładnia przepisów były w ostatnim czasie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. Ich rozumienie nie budzi wątpliwości i jest jednolite.

W świetle przepisów o ochronie konsumenta przed klauzulami abuzywnymi nie ma znaczenia stan wiedzy i wykształcenia konsumenta i okoliczności te nie mogą pozbawić konsumenta przysługującej mu ochrony przed klauzulami niedozwolonymi.

Odnosnie do treści art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13 należy zauważyć, że zgodnie z tym przepisem „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych tą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z działalnością gospodarczą lub zawodową. Tym samym posiadanie przez daną osobę statusu „konsumenta” należy ustalać na podstawie kryterium funkcjonalnego, polegającego na ocenie, czy dany stosunek umowny wpisuje się w ramy działalności niezwiązanej z wykonywaniem danego zawodu (wyrok TSUE z 27 października 2022 r., S.V., C-485/21, EU:C:2022:839, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo, wyrok TSUE z 8 czerwca 2023 r., C-570/21). Także artykuł 22¹ k.c. nie wyznacza cech osobowych podmiotu uważanego za konsumenta przez pryzmat takich okoliczności i cech jak wymagany zakres wiedzy i doświadczenia, krytycyzmu i zrozumienia wobec

otrzymywanych informacji handlowych (wyrok Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2012 r., II CSK 515/11).

Stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień, w których możliwość ustalania kursu (a zatem również wysokości świadczeń) zależy od arbitralnej decyzji jednej ze stron, jest już ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. następujące wyroki: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 28 września 2021 r., I CSKP 74/21, z 7 lutego 2023, II CSKP 1541/22; czy postanowienia SN z 29 marca 2023 r., I CSK 3031/22, z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3374/22). Istnienie umocowania ustawowego do tworzenia tabel bankowych nie rozstrzyga mechanizmu kształtowania tych tabel i nie stoi na przeszkodzie uznaniu ich za abuzywne. Mechanizm przeliczania walut w tabelach bankowych powinien być zrozumiały, czytelny i transparentny tak by konsument mógł ustalić wysokość swoich świadczeń przy dokonywaniu przeliczeń. Te obowiązki informacyjne wynikają z dyrektywy konsumenckiej a obowiązek przejrzystości warunków umownych, nawet jeżeli umowa przewiduje odwołanie się do instytucji przewidzianych przez prawo bankowe (tabeli kursowych banków), ciąży na instytucji kredytowej i wynika z art. 4 ust. 2 Dyrektywy konsumenckiej 93/13 oraz art. 5 Dyrektywy konsumenckiej 93/13 (zob. wyrok TSUE z 18 listopada 2021 r., C-212/20).

W orzecznictwie TSUE wyjaśniono, że wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem nakazuje, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

Konstrukcja kredytu indeksowanego do waluty obcej nie jest sprzeczna z konstrukcją kredytu i jest dopuszczalna w świetle zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.).

Odnosząc się dalej do przedstawionego zagadnienia dotyczącego obowiązku informacyjnego, po stronie sądu, należy wskazać, że w postanowieniu Sądu Najwyższego z 19 października 2022 r., I CSK 4730/22, wskazano, że sąd krajowy winien, w ramach krajowych norm proceduralnych i w świetle zasady słuszności w postępowaniu cywilnym, wskazać stronom w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie z umowy nieuczciwego warunku (zob. też wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19, pkt. 78).

Należy także rozstrzygnąć w sprawie jakie stanowisko reprezentują konsumenci w przypadku, jeżeli Sąd dojdzie do wniosku, że analizowana klauzula ma charakter abuzywny, określając główne świadczenia stron (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22 i powołane tam orzecznictwo). Sąd Najwyższy podkreśla, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

Aktywność konsumenta jest potrzebna by utrzymać umowę w mocy, to w sytuacji jego bierności można stwierdzić nieważność umowy (wyrok SN z 28 października 2022 r., II CSKP 898/22).

Jak wynika z orzecznictwa sądów polskich, w tym Sądu Najwyższego oraz dorobku judykacyjnego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. np.: wyrok z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18; wyrok SN z 29 października 2019 r., IV CSK 308/18; wyrok SN z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18) w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego denominowanego (indeksowanego) do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula konsumencka dotycząca sposobu tej denominacji, można zastosować sankcję nieważności

umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z 7 lutego 2023, II CSKP 1541/22). Ocena skutków wystąpienia klauzul abuzywnych odbywa się w odniesieniu do konkretnej umowy i stanu faktycznego indywidualnej sprawy.

Wyszczególnienie w umowie jednostek redakcyjnych aktu prawnego (umowy, wzorca umownego) jest tylko zabiegiem technicznym, pomocniczym, ułatwiając orientację w tekście aktu oraz jego wykładnię. W rezultacie niezależnie od sposobu ujmowania jednostki redakcyjnej umowy, kształtuje ona, jako całość prawa i obowiązki stron w sposób zgodny lub sprzeczny z prawem.

Oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

Jeżeli chodzi natomiast o wykładnię art. 189 k.p.c., to orzecznictwo dopuszcza przyjęcie, iż interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa może także istnieć mimo możliwości dochodzenia świadczenia, jeżeli ze spornego stosunku prawnego wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest na razie aktualne (zob. wyrok SN z 11 września 1953 r., 1 C 581/53, OSN 1954, Nr 3, poz. 65; orzeczenie SN z 9 sierpnia 1960 r., 1 CR 642/59, OSN 1961, Nr 4, poz. 110). Powództwo o ustalenie z art. 189 k.p.c. jest więc dopuszczalne, gdy w szczególności rozstrzyga ono wątpliwości odnośnie do istnienia wężła obligacyjnego w postaci umowy kredytowej pomiędzy stronami. Przepis ten nie wywołuje więc rozbieżności ocen w orzecznictwie.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 7 w związku z §

10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800), orzeczono jak w postanowieniu.

(A.G.)

[ms]